

Klassieke

liturgische formulieren

een hertaling

Voorlopige uitgave

*vanwege de Gereformeerde Bond in de
Nederlandse Hervormde Kerk*

Woord vooraf

De inhoud van de kerkelijke formulieren, gelezen bij doop en avondmaal, bij huwelijk en bevestiging van ambtsdragers, zijn in de eredienst vertrouwde klanken. Onder formulieren verstaan we de kerkelijke geschriften die in de liturgische handelingen van de kerk gebruikt worden. In de kerken van de Reformatie, met name de gereformeerde, geven ze 'een schriftuurlijke confessionele uiteenzetting of van het sacrament dat bediend wordt, of van het "ambt" waarin de bevestiging plaatsvindt, of van het huwelijk, of van de openbare belijdenis, of van de ban en wederopneming', schrijft prof dr. K. Dijk in de Christelijke Encyclopedie (Kampen, 1958: tweede geheel herziene druk). Hij voegt daaraan toe dat de formulieren niet alleen de gemeenten moeten onderwijzen, maar ook de eenheid der kerk doen uitkomen, willekeur tegengaan en de objectiviteit van de kerkelijke activiteiten bewaren. In de Gereformeerde Kerk zijn de formulieren afkomstig van onder andere Petrus Datheen en door verschillende synoden aangenomen. Ze werden merendeels ontleend aan de kerkorde van de Palts, die weer terugging op Calvijn. In ons spraakgebruik noemen we ze meestal liturgische formulieren.

Wij belijden de Heilige Schrift als enige norm en bron voor geloof en leven. De belijdenis staat -hoe lief ze ons ook is- op een lager niveau en kan gecorrigeerd worden, als daarin dingen staan die niet naar de Schrift zijn. De kerkelijke formulieren liggen nog weer op een ander niveau. Waar de belijdenis van de kerk zich richt op het geheel van het geloofsleven, richt een formulier zich op een kerkelijke handeling. Omdat deze formulieren regelmatig in de erediensten gelezen worden, wordt in diverse gemeenten het verouderde taalgebruik in toenemende mate als een probleem ervaren.

Voor u ligt een hertaling van de klassieke liturgische formulieren die ons uit de zestiende eeuw zijn overgeleverd. Het hoofdbestuur van de Gereformeerde Bond nam niet zomaar het initiatief tot deze herziening. Gedurende de afgelopen jaren ontving het vele malen signalen van predikanten, kerkenraden en gemeenteleden die wat de kern betreft op het volgende neerkwamen: we willen de inhoud van de klassieke formulieren handhaven, ook voor de komende geslachten, en daarvoor is verstaanbare taal noodzakelijk. Het hoofdbestuur heeft die signalen serieus genomen, ook om allerlei wildgroei -velerlei aanpassingen die per individuele gemeente kunnen verschillen- te voorkomen. In de Waarheidsvriend (29 mei 1997) kwamen verschillende predikanten van de Gereformeerde Bond aan het woord die allen een herziening, binnen duidelijk afgebakende grenzen, wenselijk of op zijn minst acceptabel achtten. In 1997 stelde het hoofdbestuur een commissie in

-bestaande uit een theoloog en twee neerlandici: ds. A. Baas, dr. J. de Gier en drs. P.J. Vergunst- met de opdracht de formulieren te hertalen.

Met nadruk stellen we dat het resultaat van hun arbeid een voorlopige uitgave is. Het is de bedoeling dat deze herziening gedurende een jaar in zoveel mogelijk gemeenten wordt gebruikt en dat vervolgens de kerkenraden ons hun commentaar doen toekomen. Positieve en negatieve opmerkingen, voorstellen tot verbetering zijn zeer welkom. Pas na verwerking daarvan zal de definitieve tekst van de herziening worden vastgesteld.

Na deze uiteenzetting over bedoeling en achtergronden van de herziening willen we duidelijk maken door welke criteria we ons bij onze werkwijze hebben laten leiden.

Hertalen is wezenlijk iets anders dan herschrijven. Bij herschrijven is er sprake van een omwerking die niet tot het taalgebruik beperkt blijft, maar ook de inhoud erbij betreft en zo ruimte biedt voor allerlei gewijzigde theologische inzichten. Die weg wilden we niet op. Hertalen wil zeggen: het taalgebruik eigentijds maken, maar het klassiek-gereformeerde onaangetast laten, zowel wat intentie, inhoud, structuur als bijbelse argumentatie betreft. De commissie heeft ernaar gestreefd, binnen de grenzen van het mogelijke rekening te houden met de meeleeefunctie: gemeenteleden die het oude formulier voor zich hebben, moeten zoveel mogelijk mee kunnen lezen als de predikant gebruikmaakt van de herziene tekst. Het hoofddaccent ligt bij deze hertaling dus op de aanpassing van het taalgebruik. Dat betekent allereerst herziening van het woordgebruik: verouderde woorden of woorden waarvan de betekenis ingrijpend is veranderd in de loop der eeuwen -bijvoorbeeld 'tot dat einde richten' (= met/tot dat doel gebruiken) uit het avondmaalsformulier- moesten worden vervangen. Dit is op zich de gemakkelijkste ingreep, al kunnen zich ook hier problemen voordoen, zoals bij de zeventiende-eeuwse woorden 'verdoemen' en 'verdoemenis'. Deze betekenden oorspronkelijk in algemene zin 'veroordelen' en 'veroordeling' '-zo kon men 'verdoemd' worden tot gevangenisstraf- of in bijzondere zin 'veroordeling door God', zonder dat dit de 'helse straf' of de 'eeuwige verlorenheid' hoefde in te houden, wat in het huidige taalgebruik de kernbetekenis is geworden. Hier is dus sprake van een duidelijk geval van betekenisverschuiving. De woorden komen zowel in het doopformulier als in het avondmaalsformulier voor, maar in een verschillende betekenis. In de hertaling is dit zichtbaar gemaakt: in het doopformulier is het woord 'verdoemenis' gehandhaafd -bedoeld is daar immers de verlorenheid 'in Adam'- dit in tegenstelling tot het avondmaalsformulier waar de betekenis 'veroordeling door God' of 'Gods oordeel'

vooropstaat. Een onmisbaar hulpmiddel voor de vast te stellen betekenis is uiteraard het WNT (Woordenboek der Nederlandsche Taal), maar wat bepaalde zestiende- en zeventiende-eeuwse woorden precies hebben betekend, kan alleen worden vastgesteld op grond van de context. Die context dient dan ook beslissend te zijn voor de vast te stellen betekenis en niet de betekenisinhoud die een woord in de loop der eeuwen erbij heeft gekregen.

Daarnaast moest hier en daar worden ingegrepen in de zinsbouw. Zestiende, en zeventiende-eeuwse zinnen zijn veelal ingewikkeld en bovendien van een grote lengte. Daar komt een zekere omslachtigheid bij: dubbelzeggingen -bijvoorbeeld 'nochtans' en 'niettegenstaande' naast elkaar- en herhalingen, soms van woorden en zinsdelen, soms van hele passages (bijvoorbeeld tweemaal het 'Onze Vader' in het avondmaalsformulier). Heel wat zinnen zijn in stukken geknipt. Ze moesten korter, omdat een lezer van nu de draad gemakkelijk kwijtraakt. Soms moest ook ter verheldering of precisering iets worden toegevoegd. Wanneer, om een voorbeeld te geven, in het oorspronkelijke formulier alleen vermeld staat 'Christus zegt', is er naar gestreefd bij de hertaling het bijbelhoofdstuk te vermelden -in de tekst of in de marge- waar de uitspraak is terug te vinden. Bij citaten van bijbelteksten is steeds geciteerd naar de Statenvertaling.

In een beperkt aantal gevallen kon niet volstaan worden met wat hierboven over woordgebruik en zinsbouw is gezegd. Met name in het avondmaalsformulier en in de formulieren voor de bevestiging van predikanten en ambtsdragers komen passages voor die slaan op specifiek zestiende-eeuwse situaties en daardoor te weinig bevatten om recht te doen aan de kerkelijke situatie in onze tijd. In het avondmaalsformulier geldt dat voor het zogeheten zondenregister. Waarschuwen tegen het aanbidden van 'verstorven heiligen' -om slechts één voorbeeld te geven- moge in de zestiende- en zeventiende-eeuwse context van belang zijn geweest, in de huidige kerkelijke en maatschappelijke context zijn er andere zaken die bij een leven in de vreze des Heeren dienen te worden buitengesloten, bijvoorbeeld de zonde van de verslaving. Het zondenregister is dan ook aangepast, meer eigentijds gemaakt. In de oorspronkelijke bevestigingsformulieren werd de eis van geheimhouding niet genoemd. Van later datum zijn het inzicht dat de diaconie ook wereldwijd een taak heeft en het feit dat ook ouderlingen-kerkvoogd van de kerkenraad deel uitmaken (kerkorde 1951). Op deze punten kon de hertaling niet beperkt blijven tot het taalgebruik. Vragen uit een gemeente om aanpassing van de passage uit het doopformulier 'Dewijl dan nu de Doop in de plaats der Besnijdenis gekomen is',-

heeft onzes inziens dermate grote theologische implicaties dat die de opdracht die het hoofdbestuur zich, zelf gesteld had, te buiten ging.

In de kerkelijke praktijk van onze dagen worden twee van de acht liturgische formulieren nauwelijks nog gebruikt: het formulier van de ban of uitsluiting van de gemeente van Christus en het formulier van de wederopneming van de buitengesloten in de gemeente van Christus. Hoewel we beseffen dat in onze tijd een gemeentelid de kerk doorgaans verlaten zal hebben vóór dit uiterste tuchtmiddel toegepast zou kunnen worden, zijn ook deze twee formulieren hertaald. Hiermee volgen we de Heidelbergse Catechismus, die in Zondag 31 als de sleutels van het hemelrijk belijdt: de verkondiging van het heilig Evangelie en de christelijke ban of uitsluiting uit de christelijke gemeente, door welke twee stukken het hemelrijk de gelovigen opengedaan en de ongelovigen toegedaan wordt. Door het opnemen van de 'Woorden en gebeden bij de uitsluiting en wederopneming uit de gemeente van Christus' uit het 'Dienstboek voor de Nederlandse Hervormde Kerk in ontwerp, 1955' -waar naar onze mening op bijbelse wijze de procedure rond de tucht in een eerste, tweede en derde afkondiging verwoord wordt- zouden wij niet gebleven zijn binnen de doelstelling die we zelf gesteld hadden. Daarom zijn ook deze twee formulieren hertaald en in deze voorlopige uitgave opgenomen.

Ook zijn -op verzoek en met toestemming van het moderamen van de synode- uit het Dienstboek overgenomen de vragen die in hervormd-gereformeerde gemeenten doorgaans gesteld worden bij de 'Orde van dienst voor de openbare belijdenis van het geloof'. Deze stammen niet uit de zestiende eeuw en daarom kregen de vragen een plaats in een bijlage.

De werkwijze van de commissie was de volgende. Een van de leden maakte van een bepaald formulier een voorlopige hertaling, die door de andere commissieleden werd geamendeerd. Na diverse herzieningen en besprekingen binnen de commissie kwam een concepttekst tot stand. Deze concepttekst werd vervolgens besproken tijdens werkvergaderingen met het hoofdbestuur. Dit leidde opnieuw tot correcties, die de commissie heeft verwerkt, waarna de herziene tekst weer terugkwam bij het hoofdbestuur. Tenslotte is, tijdens een laatste werkvergadering van hoofdbestuur en commissie, de hertaalde tekst van elk formulier vastgesteld. In totaal heeft deze werkwijze ongeveer drie jaar gevergd.

De hoofdbedoeling van deze hertaling is geen andere dan het 'oud goud' van de klassieke liturgische formulieren door te geven. Hoofdbestuur en commissie hopen op waardevolle opmerkingen

en verbeteringen van velen die zich betrokken weten bij datgene wat de Reformatie ons heeft overgeleverd. Elke reactie zal serieus bezien worden. Pas daarna komt een einde aan het proevestadium, zal de definitieve tekst in overleg met de redactie Dienstboek worden vastgesteld en aan de gemeenten worden aangeboden.

Het hoofdbestuur spreekt de hoop uit dat deze hertaling gebruikt zal worden binnen de gemeenten, tot eer van God en tot opbouw van Zijn kerk.

Ds. G. D. Kamphuis, voorzitter

Drs. J. Harteman, secretaris

Formulier om de Heilige Doop te bedienen aan de kleine kinderen van de gelovigen

Onderwijzing

De kern van de leer van de Heilige Doop omvat drie punten:

In de eerste plaats zijn wij met onze kinderen in zonden ontvangen en geboren. Daarom zijn wij mensen op wie de toorn van God rust, zodat wij in Zijn rijk niet kunnen komen, tenzij wij wederom geboren worden. Dit leert ons de onderdompeling in en de besprenkeling met het doopwater. De onreinheid van ons hart wordt ons daardoor voor ogen gesteld. Zo komt de vermaning tot ons om onszelf te mishagen, ons voor God te verootmoedigen, en onze reiniging en zaligheid buiten onszelf te zoeken.

In de tweede plaats verklaart en verzegelt de Heilige Doop ons de afwassing van onze zonden door Jezus Christus. Daarom worden wij gedoopt in de naam van de Vader, de Zoon en de Heilige Geest. Als wij gedoopt worden in de naam van de Vader, verklaart en verzegelt ons God de Vader, dat Hij met ons een eeuwig verbond der genade sluit, ons tot Zijn kinderen en erfgenamen aanneemt. Daarom wil Hij ons met al het goede verzorgen, al het kwade van ons weren of dat kwade doen meewerken ten goede.

Als wij gedoopt worden in de naam van de Zoon, verzegelt ons de Zoon dat Hij ons wast in Zijn bloed van al onze zonden en ons zo in de gemeenschap van Zijn dood en opstanding inlijft, dat wij van al onze zonden bevrijd en voor God rechtvaardig gerekend worden.

Als wij gedoopt worden in de naam van de Heilige Geest, verzekert ons de Heilige Geest door dit heilig sacrament, dat Hij in ons wonen wil om ons tot lidmaten van Christus te heiligen. Zo wil Hij ons toe-eigenen wat wij in Christus hebben, namelijk de afwassing van onze zonden en de dagelijkse vernieuwing van ons leven, totdat wij eenmaal in de gemeente van de uitverkorenen in het eeuwige leven smetteloos een plaats zullen ontvangen.

In de derde plaats, omdat in elk verbond twee partijen aanwezig zijn, worden wij door God door middel van de doop vermaand en verplicht tot een nieuwe gehoorzaamheid. Dit houdt in dat wij deze enige God -Vader, Zoon en Heilige Geest-aanhanger, vertrouwen en liefhebben met heel ons hart, met heel onze ziel, met heel ons verstand en met al onze krachten. Het betekent ook dat wij niet wereldgelijkvormig leven, onze oude natuur doden en wandelen in een nieuw godvruchtig leven.

En wanneer wij soms uit zwakheid in zonde vallen, moeten wij aan Gods genade niet wanhopen en ook

niet in de zonde blijven liggen. Want de doop is een zegel en volkomen betrouwbaar getuigenis dat wij een eeuwig verbond der genade met God hebben.

Hoewel onze kinderen dit alles niet begrijpen, mogen we hen daarom van de doop niet uitsluiten. Want evenals zij ook zonder dat zij het weten aan de verdoemenis in Adam deel hebben, worden zij ook zonder het te weten in Christus tot genade aangenomen. Immers, wat God zegt tot Abraham, de vader van alle gelovigen, geldt ook voor ons en onze kinderen: 'Ik zal Mijn verbond oprichten tussen Mij en tussen u, en tussen uw zaad na u in hun geslachten tot een eeuwig verbond, om u te zijn tot een God, en uw zaad na U'.¹ Petrus verklaart dit ook met deze woorden: 'Want u komt de belofte toe en uw kinderen, en allen die daar verre zijn, zovelen als er de Heere onze God toe roepen zal'.²

Daarom heeft God onder het oude verbond bevolen de kinderen te besnijden. Deze besnijdenis was een verzegeling van het verbond en van de gerechtigheid van het geloof. Evenzo heeft Christus de kinderen omhelsd, de handen opgelegd en gezegend.³

Omdat onder het nieuwe verbond de doop in de plaats van de besnijdenis gekomen is, zal men de jonge kinderen als erfgenamen van het rijk van God en Zijn verbond dopen. De ouders hebben de plicht hun kinderen in het opgroeien hierin diepgaander te onderwijzen.

Gebed

Opdat wij deze heilige inzet van God, tot Zijn eer, tot onze troost en tot opbouw van de gemeente bedienen mogen, laat ons Zijn heilige naam aanroepen:

Almachtige en eeuwige God: U bent het die naar Uw rechtvaardig oordeel de ongelovige en onboetvaardige wereld met de zondvloed hebt gestraft. Maar U hebt de gelovige Noach en de zijnen, acht mensen, in Uw grote barmhartigheid gered en bewaard. U bent het die de verharde Farao met geheel zijn volk in de Rode Zee verdrongen hebt, maar Uw volk Israël daar droogvoets door geleid hebt: beelden van de doop. Wij bidden U, pleitend op Uw grondeloze barmhartigheid, dat U deze kinderen in genade wilt aanzien en door Uw Heilige Geest in Uw Zoon Jezus Christus wilt inlijven; dat zij zo met Hem in Zijn dood begraven worden en ook met Hem mogen opstaan in een nieuw leven; dat zij zo hun kruis in de dagelijkse navolging van Christus, blijmoedig dragen mogen. Hem zo aanhangen met waarachtig geloof, vaste hoop en vurige liefde. Laat ze dit leven, dat toch niets anders is dan een voortdurend sterven, door Uw genade getroost verlaten. En geef dat ze op de

¹ Gen. 17 : 7

² Hand. 2 : 39

³ Mark. 10 : 16

jongste dag voor de rechterstoel van Christus, Uw Zoon, zonder verschrikking mogen verschijnen. Wij bidden U dit alles in de naam van onze Heere Jezus Christus, die met U en met de Heilige Geest, één enig God, leeft en regeert in eeuwigheid. Amen.

Doopgelofte

Geliefden in de Heere Christus, u hebt gehoord dat de doop een inzet van God is, om aan ons en onze kinderen Zijn verbond te verzegelen. Daarom moeten wij dit sacrament met het oog daarop, en niet uit gewoonte of uit bijgeloof gebruiken. Opdat het dan voor allen duidelijk wordt dat u zo gezind bent, zult u op de volgende vragen oprecht antwoorden:

Ten eerste: Belijdt u dat onze kinderen, hoewel ze in zonden ontvangen en geboren zijn en daarom aan allerlei ellende, zelfs aan de verdoemenis onderworpen zijn, nochtans in Christus geheiligd zijn en daarom als leden van de gemeente van Christus behoren gedoopt te zijn?

Ten tweede: Belijdt u dat de leer van het Oude en Nieuwe Testament, die in de artikelen van het christelijk geloof samengevat en hier in de christelijke kerk onderwezen wordt, de ware en volkomen leer van de zaligheid is?

Ten derde: Beloofd u en neemt u voor uw rekening deze kinderen, van wie u de vader en de moeder bent, bij het opgroeien in deze leer naar uw vermogen te onderwijzen of te laten onderwijzen?

Wat is hierop uw antwoord?

Antwoord: Ja

Bediening van de doop

De predikant noemt de naam van de dopeling en spreekt:

Ik doop u in de naam van de Vader en van de Zoon en van de Heilige Geest.

Dankgebed

Almachtige en barmhartige God en Vader, wij danken en loven U, dat U ons en onze kinderen door het bloed van Uw geliefde Zoon Jezus Christus, al onze zonden vergeven hebt. En dat U ons door Uw Heilige Geest tot leden van Uw eniggeboren Zoon, en zo tot Uw kinderen hebt aangenomen en ons dit met de Heilige Doop verzegelt en bekrachtigt.

Wij bidden U ook door Hem, Uw geliefde Zoon, dat U deze gedoopte kinderen door Uw Heilige Geest voortdurend wilt regeren, zodat zij christelijk en godvruchtig opgevoed worden en zullen groeien in de genade en kennis van onze Heere Jezus Christus. Geef dat ze zo Uw Vaderlijke goedheid en barmhartigheid die U hun en ons allen hebt

bewezen, zullen belijden en in oprechte gehoorzaamheid onder onze enige Leraar, Koning en Hogepriester Jezus Christus leven en vroom tegen de zonde, de duivel en zijn hele rijk strijden en overwinnen. Dan zullen zij U en Uw Zoon Jezus Christus en de Heilige Geest, de enige en ware God, eeuwig loven en prijzen. Amen.

Formulier om het Heilig Avondmaal te houden

Instellingswoorden

Geliefden in de Heere Jezus Christus, hoort de woorden van onze Heere over de instelling van het Heilig Avondmaal, die de apostel Paulus ons doorgeeft:¹

'Ik heb van de Heere ontvangen, hetgeen ik u ook overgegeven heb, dat de Heere Jezus in de nacht waarin Hij verraden werd, het brood nam, en toen Hij gedankt had, brak Hij het en zei: Neemt, eet, dit is Mijn lichaam dat voor u gebroken wordt; doet dat tot Mijn gedachtenis. Desgelijks nam Hij ook de drinkbeker na het eten van het Avondmaal, en zei: Deze drinkbeker is het Nieuwe Testament in Mijn bloed; doet dat, zo dikwijls als gij die zult drinken, tot Mijn gedachtenis. Want zo dikwijls als gij dit brood zult eten en deze drinkbeker zult drinken, zo verkondigt de dood des Heeren totdat Hij komt. Zo dan, wie op onwaardige wijze dit brood eet of de drinkbeker des Heeren drinkt, die zal schuldig zijn aan het lichaam en bloed des Heeren. Maar de mens beproeve zichzelf en ete op die wijze van het brood en drinke van de drinkbeker; want wie onwaardig eet en drinkt, die eet en drinkt zichzelf een oordeel, niet onderscheidende het lichaam des Heeren.'

Zelfonderzoek

Opdat wij nu tot onze troost het Avondmaal des Heeren mogen houden, zijn bovenal twee dingen nodig:

-in de eerste plaats dat wij ons vooraf op de juiste wijze beproeven;

-in de tweede plaats dat wij het gebruiken met het doel waartoe de Heere Christus het heeft bevolen en ingesteld, namelijk tot Zijn gedachtenis.

De waarachtige beproeving van onszelf is drieërlei. *Ten eerste* overdenke een ieder bij zichzelf zijn zonden en vervloeking, opdat hij zichzelf mishaaft en zich voor God verootmoedigt, omdat de toorn van God tegen de zonde zo groot is dat Hij -eerder dan dat Hij die ongestraft kon laten- de straf ervoor door de bittere en smadelijke kruisdood aan Zijn geliefde Zoon Jezus Christus heeft voltrokken.

Ten tweede onderzoek een ieder zijn hart, of hij de vaste en zekere belofte van God gelooft dat hem al zijn zonden alleen vanwege het lijden en sterven van Jezus Christus vergeven zijn, en dat de volkomen gerechtigheid van Christus hem als zijn eigendom is toegerekend en geschonken. En dit zo volkomen alsof hijzelf, in eigen persoon, voor al zijn zonden heeft betaald en alle gerechtigheid volbracht.

Ten derde onderzoek een ieder zijn geweten of hij ook gezind is voortaan met zijn hele leven waarachtige dankbaarheid aan God de Heere te bewijzen en voor Gods aangezicht oprecht te wandelen. En eveneens of hij, terwijl hij van harte en zonder te veinzen alle vijandschap, haat en afgunst van zich aflegt, een ernstig voornemen heeft voortaan in waarachtige liefde en eensgezindheid met zijn naaste te leven.

Verkondiging van Gods genade en terugwijzing van onboetvaardigen

Allen dan die zo gezind zijn, wil God zeker in genade aannemen en voor waardige gasten aan de tafel van Zijn Zoon Jezus Christus houden.

Zij die dit getuigenis in hun hart echter niet gevoelen, eten en drinken zich een oordeel. Naar het bevel van Christus en van de apostel Paulus vermanen wij daarom allen die weten dat zij met de hiernavolgende ergerlijke zonden besmet zijn, zich van de tafel des Heeren te onthouden, en wij verkondigen hun dat zij geen deel uitmaken van het Rijk van Christus. Dit betreft allen:

die afgoden in welke gestalte ook voor de Heere in de plaats stellen of God op eigenwillige manier vereren;

die de naam van de Heere door vloeken of op andere wijze misbruiken;

die zich bezighouden met occulte praktijken of daaraan geloof hechten;

die God, Zijn Woord en de heilige sacramenten verachten;

die aan hun ouders of andere gezagsdragers ongehoorzaam zijn;

die zich aan menselijk leven vergrijpen of haat koesteren tegen hun naasten en zich niet met hen willen laten verzoenen;

die getrouwd of ongetrouwd hun lichaam niet rein bewaren;

die hebzuchtig, verkwistend of verslaafd zijn;

die leugenaars of roddelaars zijn

kortom, allen die zich in woord en wandel als ongelovigen gedragen.

Zolang zij aan zulke zonden vasthouden, moeten ze zich onthouden van het avondmaal dat Christus alleen voor Zijn gelovigen heeft ingesteld, opdat Gods oordeel* en straf over hen niet des te zwaarder worden.

Maar dit wordt ons, geliefde broeders en zusters in de Heere, niet voorgehouden om de verslagen harten van de gelovigen te ontmoedigen, alsof niemand aan de tafel des Heeren zou mogen aangaan dan wie zonder enige zonde is. Want wij komen niet tot het avondmaal om daarmee te betuigen dat wij in onszelf volkomen en rechtvaardig zijn. Integendeel, omdat wij ons leven

¹ 1 Kor. 11 : 23 – 29

* Het oorspronkelijke 17^e eeuwse woord 'verdoemenis' betekent hier: veroordeling door God.

buiten onszelf in Jezus Christus zoeken, belijden wij daarmee dat wij midden in de dood liggen. Wij moeten erkennen dat wij nog vele zonden en gebreken in onszelf aantreffen, bijvoorbeeld dat wij geen volkomen geloof hebben en er niet toe komen God met zo'n ijver te dienen als wij verplicht zijn, maar juist dagelijks strijd hebben te voeren met de zwakheid van ons geloof en onze verdorven vleselijke begeerten. Niettegenstaande dit alles, omdat wij door de genade van de Heilige Geest droefheid over zulke gebreken hebben en wij begeren tegen ons ongelooft te strijden en naar alle geboden van God te leven, zullen wij er ten volle van verzekerd zijn dat geen zonde of zwakheid die tegen onze wil nog in ons overgebleven is, kan verhinderen dat God ons in genade aanneemt en ons zo deze hemelse spijs en drank waardig en deelachtig maakt.

Christus' gedachtenis

Laten we nu, in de tweede plaats, overdenken waartoe de Heere voor ons het avondmaal heeft ingesteld, namelijk dat wij dat doen zouden tot Zijn gedachtenis. Wij dienen Hem op de volgende wijze te gedenken.

Om te beginnen hebben wij in ons hart ten volle te vertrouwen dat onze Heere Jezus Christus - naar de beloften die vanaf het begin aan de vaders in het Oude Testament gedaan zijn - door de Vader in deze wereld is gezonden, ons vlees en bloed heeft aangenomen en de toorn van God, waaronder wij eeuwig hadden moeten wegzinken, vanaf het begin van Zijn menswording tot aan het einde van Zijn leven op aarde voor ons heeft gedragen. En dat Hij alle gehoorzaamheid aan Gods wet en alle gerechtigheid voor ons heeft vervuld, in het bijzonder toen Hij door de last van onze zonden en Gods toorn in Gethsémané, zweet als bloed uitperste. Daar, in de hof, werd Hij gebonden, opdat Hij ons zou ontbinden. Daarna heeft Hij onnoemelijk veel smaad gedragen, opdat wij bij God nooit meer te schande zouden worden. Hij is onschuldig ter dood veroordeeld, opdat wij in Gods gericht zouden worden vrijgesproken. Hij heeft zelfs Zijn gezegend lichaam aan het kruis laten nagelen, opdat Hij het handschrift van onze zonden daaraan zou hechten. Zo heeft Hij onze vloek op Zich geladen, opdat Hij ons met Zijn zegen zou vervullen. Hij heeft Zich met lichaam en ziel aan het kruishout tot in de allerdiepste smaad en in de angst der hel vernederd, toen Hij met luider stem riep: 'Mijn God, mijn God! waarom hebt Gij mij verlaten?', opdat wij in Gods nabijheid zouden verkeren en door Hem nooit meer verlaten zouden worden. Uiteindelijk heeft Hij met Zijn dood en bloedstorting het nieuwe en eeuwige verbond der genade en verzoening bevestigd, toen Hij zei: 'Het is volbracht.'¹

¹ Mark. 15 : 34

² Joh. 19 : 30

Onderwijzing over de instelling

Opdat wij vast zouden geloven dat wij tot dit genadeverbond behoren, nam de Heere Jezus tijdens het laatste avondmaal het brood en toen Hij gedankt had, brak Hij het en gaf het Zijn discipelen en zei: 'Neemt, eet, dat is Mijn lichaam dat voor u gegeven wordt; doet dat tot Mijn gedachtenis.' Evenzo nam Hij na de maaltijd de drinkbeker en nadat Hij gedankt had, gaf Hij hun die en zei: 'Drinkt allen daaruit; deze drinkbeker is het nieuwe testament in Mijn bloed dat voor u en voor velen vergoten wordt tot vergeving der zonden; doet dat, zo dikwijls als gij die zult drinken, tot Mijn gedachtenis.' Dat betekent: zo dikwijls als u van dit brood eet en uit deze beker drinkt, wordt u door dit betrouwbare teken en onderpand onderwezen in en verzekerd van Mijn hartelijke liefde en trouw. En ook dat Ik voor u - omdat u anders de eeuwige dood zou moeten sterven - aan het kruishout Mijn lichaam aan de dood overgeef en Mijn bloed vergiet, en met Mijn gekruisigd lichaam en vergoten bloed uw hongerige en dorstige zielen tot het eeuwige leven voedt, even zeker als voor ieders oog dit brood wordt gebroken en deze beker wordt aangereikt en even zeker als u met de mond eet en drinkt tot Mijn gedachtenis.

Uit deze inzetting van het Heilig Avondmaal door onze Heere Jezus Christus zien wij dat Hij ons geloof en vertrouwen richt op Zijn volkomen offer dat eenmaal op Golgotha is geschied. Want dit is het enige fundament voor onze zaligheid. Aan het kruis is Hij voor onze zielen tot waarachtige spijs en drank voor het eeuwige leven geworden. Want door Zijn dood heeft Hij voor ons de oorzaak van onze eeuwige nood en dood, namelijk de zonde, weggenomen en de levendmakende Geest verworven, opdat wij door die Geest - die woont in Christus, het Hoofd, en in ons, Zijn leden - met Hem waarachtige gemeenschap zouden hebben en in Hem deel krijgen aan Zijn gaven: eeuwig leven, gerechtigheid en heerlijkheid. En opdat wij ook door die Geest als leden van één lichaam met elkaar in waarachtige broederlijke liefde verbonden worden, zoals de apostel spreekt: 'één brood is het, zo zijn wij velen één lichaam, omdat wij allen één brood deelachtig zijn'.³ Want zoals uit vele graankorrels hetzelfde meel gemalen en brood gebakken wordt en uit vele geperste druiven dezelfde wijn en drank vloeit en zich tot één geheel mengt, zo zullen wij allen die door het waarachtig geloof in Christus ingelijfd zijn, door broederlijke liefde één lichaam zijn en dit niet alleen met woorden maar ook met de daad ten opzichte van elkaar bewijzen. Dit alles ontvangen wij om Christus' wil, onze geliefde Zaligmaker, die ons nog vóór wij Hem kenden zozeer heeft liefgehad.

³ 1 Kor. 10 : 17

Moge de almachtige God en Vader van onze Heere Jezus Christus door Zijn Heilige Geest ons daarbij helpen. Amen.

Gebeden

Laten wij, opdat wij dit alles mogen ontvangen, ons voor God verootmoedigen en Hem met waarachtig geloof om Zijn genade aanroepen:

Barmhartige God en Vader, wij bidden U dat U door middel van dit avondmaal, waarin wij ons oefenen in de gedachtenis van de bittere dood van Uw geliefde Zoon Jezus Christus, door Uw Heilige Geest zó in onze harten wilt werken dat wij ons met waarachtig vertrouwen hoe langer hoe meer aan Uw Zoon Jezus Christus overgeven.

Laat onze door schuldbesef bedrukte en verslagen harten door de kracht van de Heilige Geest met Zijn waarachtig lichaam en bloed, ja met Hem die waarachtig God en mens is, het hemelse brood, gevoed worden, zodat wij niet meer in onze zonden leven, maar Hij in ons en wij in Hem. En laat ons zo waarachtig delen in het nieuwe en eeuwige verbond der genade, dat wij er niet aan twijfelen dat U voor eeuwig onze genadige Vader zult zijn, die ons onze zonden nooit meer toerekent en die voor ons als Uw geliefde kinderen en erfgenamen naar lichaam en ziel zult zorgen.

Schenk ons Uw genade, opdat wij getroost ons kruis op ons nemen, onszelf verloochenen, onze Heiland belijden en in alle droefheid met opgeheven hoofd onze Heere Jezus Christus uit de hemel verwachten, die onze sterfelijke lichamen aan Zijn verheerlijkt lichaam gelijk zal maken en ons voor eeuwig tot Zich nemen.

Wil ons door dit Heilig Avondmaal sterken in het algemeen en ontwijfelbaar christelijk geloof dat wij met mond en hart belijden:

Ik geloof in God de Vader, de Almachtige, Schepper des hemels en der aarde. En in Jezus Christus, Zijn eniggeboren Zoon, onze Heere; die ontvangen is van de Heilige Geest, geboren uit de maagd Maria; die geleden heeft, onder Pontius Pilatus is gekruisigd, gestorven en begraven, nedergedaald ter helle; ten derde dagen wederom opgestaan uit de doden; opgevaren ten hemel, zittend ter rechterhand Gods, de almachtige Vader, vanwaar Hij komen zal om te oordelen de levenden en de doden. Ik geloof in de Heilige Geest. Ik geloof één heilige, algemene, Christelijke kerk, de gemeenschap der heiligen; vergeving der zonden, wederopstanding van het vlees; en een eeuwig leven. Amen.

Opdat wij dan met het hemelse brood Christus gevoed mogen worden, laten wij niet bij het uitwendige van brood en wijn blijven staan, maar laten wij onze harten opheffen naar de hemel, waar Jezus Christus, onze Voorspraak, zit aan de

rechterhand van Zijn hemelse Vader. Laten wij er niet aan twijfelen dat wij door de werking van de Heilige Geest net zo waarachtig naar de ziel met Zijn lichaam en bloed gevoed worden als wij naar het lichaam het heilige brood en de heilige drank ontvangen tot Zijn gedachtenis.

Bij het breken en uitdelen van het brood, spreekt de dienaar:

Het brood dat wij breken is de gemeenschap met het lichaam van Christus.

Neemt, eet, gedenkt en gelooft dat het lichaam van onze Heere Jezus Christus gebroken is tot een volkomen verzoening van al onze zonden.

Of:

Hij nam het brood, en als Hij gedankt had, brak Hij het en zei: Neemt, eet, dat is Mijn lichaam, dat voor u gebroken wordt; doet dat tot Mijn gedachtenis.

En als hij de drinkbeker geeft:

De drinkbeker der dankzegging, waarover wij de dankzegging uitspreken, is de gemeenschap met het bloed van Christus.

Neemt, drinkt allen daaruit, gedenkt en gelooft dat het dierbaar bloed van onze Heere Jezus Christus vergoten is tot een volkomen verzoening van al onze zonden.

Of:

En Hij nam de drinkbeker en zei: Deze drinkbeker is het nieuwe testament in Mijn bloed; doet dat, zo dikwijls als gij die zult drinken, tot Mijn gedachtenis.

Na het beëindigen van het avondmaal spreekt de dienaar:

Geliefden in de Heere, omdat de Heere onze zielen aan Zijn tafel gevoed heeft, laten wij nu samen Zijn naam danken en prijzen.

Ieder spreke in zijn hart:¹

1. Loof de HEERE, mijn ziel, en al wat binnen in mij is, Zijn heilige naam.
2. Loof de HEERE, mijn ziel, en vergeet geen van Zijn weldaden.
3. Die al uw ongerechtigheid vergeeft; die al uw krankheden geneest.
4. Die uw leven verlost van het verderf; die u kroont met goedertierenheid en barmhartigheden.
8. Barmhartig en genadig is de HEERE, lankmoedig en groot van goedertierenheid.
9. Hij zal niet altoos twisten, noch eeuwig de toorn behouden.

¹ Ps. 103 : 1 – 4, 8 - 13

10. Hij doet ons niet naar onze zonden, en vergeldt ons niet naar onze ongerechtigheden.

11. Want zo hoog de hemel is boven de aarde, is Zijn goedertierenheid geweldig over degenen die Hem vrezen.

12. Zover het oosten is van het westen, zover doet Hij onze overtredingen van ons.

13. Gelijk een vader zich ontfermt over de kinderen, ontfermt zich de HEERE over degenen die Hem vrezen.

Die ook Zijn eigen Zoon niet gespaard heeft, maar heeft Hem voor ons allen overgegeven in de dood en ons alles met Hem geschonken. Hierin bevestigt God Zijn liefde tot ons, dat Christus voor ons gestorven is toen wij nog zondaars waren. Zo zullen wij ook, nu wij door Zijn bloed gerechtvaardigd zijn, des te meer door Hem van Zijn toorn behouden worden. Want als wij, toen wij nog vijanden waren, met God verzoend zijn door de *dood* van Zijn Zoon, des te meer zullen wij, nadat wij met Hem verzoend zijn, behouden worden door Zijn *leven*.

Daarom zal ik met mond en hart de lof des Heeren verkondigen van nu aan tot in eeuwigheid.

Een ieder spreke in zijn hart:

O almachtige, barmhartige God en Vader, wij danken U van ganser harte dat U ons, uit grondeloze barmhartigheid, Uw eniggeboren Zoon hebt gegeven tot Middelaar en offer voor onze zonden en tot brood en drank voor het eeuwige leven.

En ook dat U ons een waarachtig geloof geeft, waardoor wij mogen delen in zulke weldaden. U hebt ook, ter versterking daarvan, door Uw geliefde Zoon Jezus Christus het Heilig Avondmaal laten instellen. Getrouwe God en Vader, maak door de werking van Uw Heilige Geest de gedachtenis van onze Heere Jezus Christus en de verkondiging van Zijn dood vruchtbaar, opdat wij dagelijks groeien in het ware geloof en de zalige gemeenschap met Christus.* Wij bidden U dit alles omwille van Uw geliefde Zoon Jezus Christus, die met U en de Heilige Geest leeft en regeert in eeuwigheid en die ons heeft leren bidden :

Onze Vader, die in de hemelen zijt, Uw naam worde geheiligd. Uw koninkrijk kome. Uw wil geschiede, gelijk in de hemel, alzo, ook op de aarde. Geef ons heden ons dagelijks brood. En vergeef ons onze schulden, gelijk ook wij vergeven onze schuldenaren. En leid ons niet in verzoeking, maar verlos ons van de boze. Want van U is het koninkrijk, en de kracht, en de heerlijkheid, in der eeuwigheid. Amen.

* Mogelijkheid tot voorbede. Als de predikant in de morgendienst voorbede wil doen, is die hier in te passen.

Formulier voor de bevestiging van ouderlingen, ouderlingen-kerkvoogd en diakenen

Onderwijzing

Geliefden in de Heere Jezus Christus, het is u bekend dat wij u verschillende keren de namen hebben genoemd van de hier aanwezige broeders die gekozen zijn tot het ambt van ouderling, ouderling-kerkvoogd of diaken in deze gemeente. De reden daarvan was te vernemen of iemand iets zou inbrengen waardoor zij niet in het ambt bevestigd mogen worden. Ons is gebleken dat niemand iets wettigs tegen hen heeft ingebracht. Daarom zullen wij nu in de naam des Heeren tot hun bevestiging overgaan en wij verzoeken de broeders die bevestigd zullen worden en alle aanwezigen met aandacht te luisteren naar een korte uitleg op grond van Gods Woord over de ingestelde ambten.

Allereerst de ouderlingen. Het woord ouderling of 'oudste', dat uit het Oude Testament afkomstig is en een persoon aanduidt die in een hoog regeringsambt is geplaatst, wordt toegekend aan tweeërlei personen die in de kerk van Jezus Christus dienen. Want de apostel Paulus zegt: 'De ouderlingen die wel regeren, zullen dubbele eer waardig geacht worden, voornamelijk die arbeiden in het Woord en in de leer'.¹

Daaruit blijkt dat er in de eerste christelijke gemeente tweeërlei ouderlingen zijn geweest. Ten eerste dienaren des Woords, herder en leraars die het Evangelie verkondigden en de sacramenten bedienden. Ten tweede degenen die niet het Woord bedienden maar opzicht hadden over de gemeente en haar regeerden samen met de dienaren van het Woord. Want nadat Paulus in Romeinen 12² gesproken heeft over het leraar- en diakenambt, spreekt hij daarna afzonderlijk over het regeerambt: laat ieder die leiding geeft dat 'in naarstigheid', dat wil zeggen nauwgezet, doen. Op een andere plaats noemt hij bij de gaven en ambten die God in de gemeente heeft gegeven eveneens het regeerambt. Zij die in dit ambt dienen, hebben de taak de dienaren van het Woord bij te staan, zoals in het Oude Testament de gewone Leviëten in de tabernakeldienst als helpers aan de priesters waren toegevoegd voor zaken die deze niet alleen konden verrichten. Niettemin bleven het verschillende ambten. Bovendien is het goed dat medebroeders ondersteuning verlenen aan de dienaren van het Woord om elke vorm van heerszucht te weren. Die kan des te gemakkelijker in de gemeente binnendringen wanneer de leiding bij één persoon of slechts bij enkelen berust. Zo vormen de dienaren van het Woord en de ouderlingen samen

een college: de kerkenraad, die de gehele gemeente vertegenwoordigt. Hierop doelt de Heere Christus als Hij de uitspraak doet: 'zeg het aan de gemeente'.³ Deze opdracht is beslist niet tot allen of ieder lidmaat afzonderlijk gericht, maar juist tot degenen die gekozen zijn om de gemeente te regeren.

Deze uiteenzetting, gebaseerd op de Schrift, leert ons dat het ouderlingambt de volgende taken omvat.

Ten eerste: samen met de dienaren van het Woord opzicht houden over de gemeente die hun is toevertrouwd; nauwgezet toezien of iedereen zich in belijdenis en levenswandel als christen gedraagt; vermanen van hen die zich onchristelijk gedragen; zoveel als mogelijk is voorkomen dat de sacramenten ontheiligd worden; in de lijn van de christelijke tucht stappen ondernemen tegen hen die geen berouw tonen en degenen die berouwvol zijn weer in de schoot der kerk opnemen. Dit alles is niet alleen af te leiden uit de uitspraak van Christus in Mattheüs 18, maar ook uit andere uitspraken in de Schrift, waar we lezen dat de genoemde taken niet toebehoren aan slechts één of twee, maar aan verscheidene personen die daartoe zijn aangesteld.⁴

Ten tweede: erop toezien dat onder christenen alles op gepaste en ordelijke wijze toegaat en dat alleen zij die wettig geroepen zijn in Christus' kerk dienen. Dit draagt de apostel ons op en dit alles dient tevens in overeenstemming te zijn met de orde der kerk. Zij behoren ook in alles wat betrekking heeft op het belang en de goede orde van de kerk, de dienaren van het Woord met goede raad te ondersteunen en alle gemeenteleden met Woord en daad bij te staan.

Ten derde: opzicht uitoefenen over leer en levenswandel van de dienaren van het Woord. Immers, alles dient erop gericht te zijn dat de kerk wordt opgebouwd en de valse leer geweerd, zoals we lezen in Handelingen.⁵ De apostel dringt er daar op aan waakzaam te zijn met het oog op wolven die de schaapskooi van Christus kunnen binnendringen. Om dit te kunnen doen rust op de ouderlingen de verplichting Gods Woord ijverig te onderzoeken en zich te oefenen in de overdenking van de geheimenissen van het geloof.

Ten vierde: als huisverzorgers Gods waken voor de instandhouding van de openbare eredienst. Zij moeten daarom niet alleen de geestelijke, maar ook de stoffelijke belangen der gemeente behartigen, opdat er voldoende plaats zal zijn daar waar het Evangelie gepredikt, de sacramenten bediend en de naam des Heeren in het openbaar wordt aangeroepen.

¹ 1 Tim. 5 : 17

² Rom. 12 : 8

³ Matth. 18 : 17

⁴ 1 Kor. 5 en 2 Kor. 6

⁵ Hand. 20 : 28

Vervolgens de diakenen. Over de dienst der barmhartigheid leert de Schrift dat deze voortvloeit uit de volkomen liefde van Christus voor de gemeente, die Hij kocht met Zijn bloed. Hij kwam in de wereld om te dienen en ontfermde Zich over hen die in nood waren. Christus is het Lam, dat de zonde der wereld wegneemt, de Knecht des Heeren, die onze 'krankheden' op zich genomen en onze 'smarten' gedragen heeft¹ en die niet rusten zal, totdat bij Zijn wederkomst ook de gevolgen van de zonde een einde zullen hebben. In navolging van haar Heere zorgde de eerste christelijke gemeente ervoor dat niemand in haar midden gebrek had. De gemeente van Christus heeft bovendien een taak wereldwijd: het lenigen van lijden en nood in de hele wereld.

In Handelingen lezen we dat de apostelen aanvankelijk zelf de armenzorg hebben behartigd: de opbrengst van de verkochte goederen werd aan de apostelen gegeven en er werd uitgedeeld naar dat ieder nodig had. Maar er ontstond ontevredenheid, omdat Griekssprekende weduwen bij de dagelijkse uitdeling werden overgeslagen. Op voorstel van de apostelen zijn daarom mannen gekozen die de zorg voor de armen tot hun specifieke taak zouden rekenen, opdat de apostelen zelf zich des te meer zouden kunnen wijden aan het gebed en de bediening van het Woord. Deze instelling heeft sindsdien in de kerk gefunctioneerd. Dit blijkt niet alleen uit Romeinen 12, waar de apostel spreekt over degenen die 'uitdelen'², maar ook uit I Korinthe 12, waar hij spreekt over helpers die in de gemeente zijn aangesteld om arme, hulpbehoevende mensen bij te staan.³ Uit deze bijbelplaatsen blijkt duidelijk wat het diakenambt inhoudt. Ten eerste moeten diakenen getrouw en zorgvuldig de giften en goederen inzamelen en bewaren die voor de hulpbehoevenden -binnen en buiten de gemeente, ook wereldwijd- bestemd zijn en moeten zij zich met toewijding inzetten voor het vinden van voldoende middelen. Ten tweede houdt hun ambt in het uitdelen van gaven. Om met een bewogen en welwillend hart de armen te helpen is zowel wijsheid noodzakelijk als vreugde en eenvoud. Het is daarbij van belang dat zij de hulpbehoevenden niet alleen helpen met materiële gaven, maar ook met troostvolle woorden uit de Schrift.

Allen die geroepen zijn tot bovengenoemde ambten dragen bijzondere verantwoordelijkheid in de zielzorg, waarbij hun naar de orde der kerk geheimhouding is opgelegd van al datgene wat bij de uitoefening van hun ambt vertrouwelijk te hunner kennis is gekomen.

¹ Jes. 53 : 4

² Rom. 12 : 8

³ 1 kor. 12 : 28

Bevestigingsvragen

Broeders, opdat allen mogen horen dat u bereid bent uw ambt te aanvaarden, verzoek ik u op te staan en te antwoorden op de volgende vragen.

Ten eerste: bent u er in uw hart van overtuigd dat u wettig door Gods gemeente en daarom door God zelf tot deze heilige dienst geroepen bent?

Ten tweede: houdt u de boeken van het Oude en Nieuwe Testament voor het enige Woord van God, dat de volkomen leer der zaligheid bevat en verwerpt u alle leringen die daarmee in strijd zijn?

Ten derde: belooft u uw ambt, zoals hiervoor omschreven, in overeenstemming met deze leer getrouw uit te oefenen en belooft u geheim te houden datgene wat bij de uitoefening van uw ambt vertrouwelijk te uwer kennis is gekomen? Belooft u ook allen zich godvrezend te gedragen en u te onderwerpen aan de kerkelijke vermaning wanneer u onverhoopt mocht ontsporen?

Hierop antwoorden zij : Ja.

Bevestiging

Daarna zegt de predikant:

De almachtige God en Vader geve u allen Zijn genade om uw ambt getrouw en met zegen te vervullen. Amen.

Of:

De rechtvaardige en barmhartige God, die in Zijn genade u tot deze heilige dienst geroepen heeft en in wiens naam wij u thans in uw ambt bevestigen, doe u getrouw en vruchtbaar arbeiden tot grootmaking van Zijn naam en tot opbouw van Zijn gemeente. Amen.

Vermaning

Hierna spreekt de predikant tot hen en de gemeente de volgende woorden :

Ouderlingen, wees nauwgezet in wat u samen met de dienaren van het Woord is toevertrouwd, namelijk het regeren van de kerk. Waak over het huis waar God wil wonen door iedereen trouw te vermanen en te waarschuwen voor de weg die naar het verderf leidt. Geef acht op het handhaven van de zuivere leer en een vrome levenswandel in de gemeente des Heeren.

Diakenen, zamel de gaven met zorg in en deel ze op verstandige wijze en met vreugde uit. Help en troost de bedroefden. Zorg voor de weduwen, de wezen en allen die in nood zijn. Betoon metterdaad liefde aan allen, maar in het bijzonder aan de medegelovigen.

Wees getrouw in uw ambt, bewaar het geloofsgeheimenis in een zuiver hart, wees een voorbeeld voor de hele gemeente. Op deze wijze

ontvangt u een goede ingang in de gemeente en veel vrijmoedigheid in het geloof in Christus Jezus en zult u na dit leven ingaan in de vreugde van uw Heere.

Geliefde christenen, ontvangt van uw kant deze mannen als dienaren van God. Bidt voor hen. Treedt de ouderlingen die op goede wijze regeren met respect tegemoet en aanvaardt hun opzicht en leiding gewillig. Voorziet de ouderlingen-kerkvoogd ruim van middelen, zowel voor de eredienst als voor andere kerkelijke doeleinden. Voorziet de diakenen van voldoende middelen om de armen te helpen. Wees als gemeente mild en royaal in het geven. Laten de armen in bijbelse zin arm van geest zijn en zich dankbaar tonen tegenover degenen die hen van het nodige voorzien. Volgt Christus allereerst om voedsel voor uw ziel en niet om brood dat vergaat. Laat degene die zich onrechtmatig geld en goederen heeft toegeëigend, daaraan een einde maken en indien mogelijk door eigen arbeid in zijn onderhoud voorzien, om zo noodlijdenden te kunnen helpen. Als ieder zo handelt op de plaats die God hem of haar gegeven heeft, zult u van Hem het loon der gerechtigheid ontvangen.

Dankzegging en voorbede

Omdat wij zelf niet tot dit alles in staat zijn, laten wij daarom de almachtige God aanroepen:

Heere God, hemelse Vader, wij danken U dat U in Uw wijsheid tot groei van Uw kerk naast degenen die het Woord bedienen ook ambtsdragers hebt ingesteld voor regering en dienstbetoon, om vrede en welzijn in Uw gemeente te bewaren en in het levensonderhoud van armen te voorzien. U hebt ons mannen met een goed getuigenis geschonken, die Uw Geest hebben ontvangen. Wij bidden U hun in toenemende mate de gaven te verlenen die zij in hun ambtsbediening nodig hebben: wijsheid, moed, onderscheidingsvermogen en liefdadigheid, opdat ieder zijn ambt kan vervullen zoals het behoort. Laat de ouderlingen nauwgezet toezien op de leer en op de levenswandel van de gemeenteleden, doe hen de wolven weren uit de schaapskooi van Uw Zoon en ontspoorde gemeenteleden vermanen. Laat de ouderlingen-kerkvoogd getrouw zijn in de behartiging van de stoffelijke belangen van de gemeente. Laat de diakenen zich vol ijver inzetten voor het ontvangen van gaven en laat hen die mild en wijs aan de armen geven, tezamen met de troost uit Uw heilig Woord. Schenk de ambtsdragers Uw genade, opdat zij in hun trouwe arbeid mogen volharden ondanks moeite, verdriet of vervolging. Verleen in het bijzonder Uw goddelijke zegen aan de gemeente waarover zij gesteld zijn, zodat deze de terechte vermaningen van de ouderlingen aanvaardt en hen omwille van het ambt in ere houdt. Geef de welgestelden hart voor de armen en geef de armen een dankbaar gemoed.

Moge door dit alles Uw heilige naam groot gemaakt en het Rijk van Uw Zoon bevorderd worden. In Zijn naam besluiten wij ons gebied:

Onze Vader, die in de hemelen zijt, Uw naam worde geheiligd. Uw koninkrijk kome. Uw wil geschiede, gelijk in de hemel, alzo ook op de aarde. Geef ons heden ons dagelijks brood. En vergeef ons onze schulden, gelijk ook wij vergeven onze schuldenaren. En leid ons niet in verzoeking, maar verlos ons van de boze. Want van U is het koninkrijk en de kracht, en de heerlijkheid in der eeuwigheid. Amen.